

PÖYTÄKIRJA

Julkaisufoorumin ohjausryhmän pöytäkirja

Aika: torstai 13.12.2012 klo 10-13

Paikka: Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, Helsinki, sali 312

Läsnä:

Ilkka Niiniluoto, puheenjohtaja

Risto Heiskala

Mirja Iivonen

Jyrki Ilva

Aura Korppi-Tommola

Reija Lång

Matti Manninen

Kaisa Miettinen

Tiina Onikki-Rantajääskö

Olli Poropudas

Tuija Raaska

Liisa Savunen

Timo Tokola

Janne Pölönen, sihteeri

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 10.07.

2. Ilmoitusasiat

- Olli Poropudas väitteli 10.11.2012 aiheesta ”Taloudellinen kehitys ja vahva valtio: Suomen suuriruhtinaskunta 1809-1913, Tansania 1961-1986”.
- Reija Lång Julkaisufoorumissa projektisihteerinä 1.11.-31.12.2012.
- Paneelit ovat täydentäneet kokoonpanoan valitsemalla uusia jäseniä: paneeli 2: Prof. Tommi Mikkonen (TTY); paneeli 6: FT Jouni Laakso (HY); paneeli 13: Prof. Klaus Olkkola (TY); paneeli 21: Dos. Terhi Ainiala (HY) ja Prof. Meri Larjavaara (ÅA).
- Tutki-julkaisutiedonkeruutyöryhmän ehdotukset yliopistojen julkaisutiedonkeruun ja Julkaisufoorumin julkaisukanavalistan kehittämiseksi
- Julkaisufoorumin julkaisukanavaluettelot julkaistaan linked-data formaatissa (Tomi Kauppinen/Linked Open Aalto) ja koneellisesti ladattavaksi csv-muodossa pysyvästä osoitteesta Julkaisufoorumin verkkosivuilta.
- Suunnittelija/kolleega kutsuttu 23.1.2013 esittelemään Julkaisufoorumin paneeliorganisaatiota Tanskan vastaavan järjestelmän tieteelliselle ohjausryhmälle, esillä myös mahdollinen yhteistyö

3. Syksyn 2012 täydennysarviointi ja muutokset Julkaisufoorumin käyttöohjeeseen

Syksyn täydennysarvioinnissa paneelien arvioitavana on ollut 1751 lehteä ja sarjaa, 290 kirjakustantajaa, ja 878 konferenssia. Näistä Julkaisufoorumin ehdotussivun kautta on saatu 588 lehteä/sarjaa ja 25 kirjakustantajaa, sähköpostin kautta 99 julkaisusarjaa, ja muut julkaisukanavat yliopistojen vuoden 2011 tiedonkeruun kautta. Lehdistä ja sarjoista 991 (57%), ja kirjakustantajista 56 (19%), on saamassa tason 1 luokituksen, konferenssien osalta arviointi on vielä kesken. Arvioinnin tulokset, sekä bibliografiset täydennykset, päivitetään Julkaisufoorumin julkaisukanavatietokantaan joulukuun 2012 aikana.

Samassa yhteydessä on tarpeellista päivittää ja täsmentää Julkaisufoorumin käyttöohjetta (http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/materiaalit/JUFO_kayttoohje_260312.pdf) ainakin seuraavilta osin (esitys uudeksi Julkaisufoorumi-luokituksen käyttöohjeeksi liitteessä 1):

- A. Lisätään tieteellisen julkaisukanavan määritelmään, että arviointi koskee tieteellisten julkaisujen osalta koko käsikirjoitusta (erityisesti konferenssit, mutta koskee kaikkia julkaisukanavia).
- B. Ilmaistaan entistä selvemmin, että julkaisun tason määrittää ensisijaisesti lehti- ja sarjaluokitus, kirjakustantajaluokitus toissijainen.
- C. Päivitetään paikallisten julkaisukanavien määritelmä 23.8.2012 päätöksen mukaan: ”Ohjausryhmä päätti, että tieteellisen julkaisukanavan peruskriteerit täyttäviä kotimaisia julkaisukanavia, joiden arvioijista ja kirjoittajista yli puolet edustaa samaa tutkimusorganisaatiota, ei voida pääsääntöisesti hyväksyä tasolle 1.”
- D. Kuvataan järjestelmään lisättävä uusi ryhmä: tunnistetut julkaisukanavat, joita paneelit ovat arvioineet mutta eivät ole hyväksyneet tasolle 1 ja täsmennetään mitä tämä ryhmä sisältää (merkitään tämä luokka julkaisukanavalistoihin väliviivalla ”-”)
- E. Tasomuutoksia voi ehdottaa ehdotussivulle lisättävän erillisen linkin kautta (nyt käytetty uusien julkaisukanavien ehdottamiseen tarkoitettua linkkiä)

Järjestelmään on syksyn arvioinnissa lisätty yliopistojen ja tutkimuslaitosten omia sarjoja satunnaisesti (pääsääntöisesti ei hyväksytty tasolle 1), joten olisi ehkä syytä tunnistaa vuoden 2013 arviointia varten systemaattisesti kaikki kotimaiset yliopistojen ja laitosten sarjat. Tällöin julkaisukanavan ja tason tunnistaminen helpottuu ISSN-tunnuksen perusteella. On myös noussut esiin tarve kartoittaa arviointikäytännöt kotimaisten julkaisusarjojen ja kirjakustantajien, sekä kotimaisten ja ulkomaisten konferenssien osalta.

Keskustelu:

- Täydennysarviointi on selvästi osoittautunut tarpeelliseksi, koska paneelit ovat hyväksyneet huomattavan määrän aikaisemmin luokittamattomia julkaisukanavia tasolle 1.
- Julkaisujen tieteellisyyden määrittäminen tapahtuu ensisijaisesti yliopistojen julkaisutiedonkeruussa tutkijoiden tai kirjaston toimesta merkityn julkaisutyypiluokan perusteella, kun taas julkaisukanavan Julkaisufoorumi-taso määrittää tietyn julkaisutyypiluokituksen saaneiden julkaisujen osalta niiden painoarvon yliopistojen rahoitusmallissa. Ihmistieteissä rajanveto voi olla muita tieteitä ongelmallisempi, koska tieteellinen julkaisu voi kiinnostaa myös suurta yleisöä. Jatkossakin on voitava luottaa myös julkaisutyypiluokitukseen. Yliopistojen OKM:lle ilmoittamien julkaisutietojen läpinäkyvyys ja tiedeyhteisön suorittaman kontrollin mahdollisuus paranevat Vipusen ja Julkaisuportaalin kautta avoimesti saatavien viitetietojen myötä. Tieteellinen julkaisutoiminta pyritään erottamaan mahdollisimman pitkälle muusta julkaisutoiminnasta myös Julkaisufoorumi-luokituksen puitteissa siten, että tasolle 1 hyväksytään vain tutkimustulosten julkaisemiseen erikoistuneita tieteellisiä lehtiä, sarjoja ja kirjakustantajia, joilla on tieteenalan asiantuntijoista koostuva toimituskunta, ja joiden julkaisemat tieteelliset julkaisut käyvät läpi koko käsikirjoituksen vertaisarvioinnin. Kuitenkin tasolle 1 hyväksytyt julkaisukanavat julkaisevat myös muita kuin tieteellisiä julkaisuja, ja julkaisukanavissa joita ei ole hyväksytty tasolle 1 voi ilmestyä myös tieteellisiä julkaisuja.
- Sekä julkaisujen että julkaisukanavien tieteellisyyden määrittämisestä koskevat ongelmat korostuvat kirjakustantajien kohdalla, koska monilla niistä on laajaa sekä tieteellistä että ammatti- ja suurelle yleisölle tarkoitettua julkaisutoimintaa, ja laadunarviointikäytännöt ovat vaihtelevia eikä niistä aina kerrota läpinäkyvästi. Kirjakustantajaluokituksesta ei voida kokonaan luopua, koska julkaisusarjojen luokittelulla ei voida kattaa kaikkia tieteellisiä

erillis- ja kokoomateoksia. Julkaisufoorumi-luokituksen uuden käyttöohjeen mukaan tieteellisten julkaisujen Julkaisufoorumi-taso määritetään kaikkien julkaisutyyppeiden osalta ensisijaisesti lehti- ja sarjaluettelossa mainitun julkaisusarjan perusteella, joten myös kirjakustantajien erillis- ja kokoomateoksista muodostuvaa julkaisutoimintaa voidaan luokitella julkaisusarjoittain eri tasoille (3, 2, 1 tai -). Kirjakustantajaluokituksen sovellusala on toissijainen, ja se koskee vain tieteellisiä erillisteoksia ja kokoomateosartikkeleita, jotka eivät ilmesty Julkaisufoorumin lehti- ja sarjaluettelossa mainituissa julkaisusarjoissa. Etenkin kotimaisten kirjakustantajien, jotka julkaisevat säännöllisesti suomalaisten tutkijoiden julkaisuja, julkaisutoiminta on syytä pyrkiä luokittelemaan mahdollisimman kattavasti julkaisusarjojen tasolla, jolloin myös vertaisarvioinnin läpikäynyt tieteellinen julkaisutoiminta voidaan erottaa mahdollisimman täsmällisesti muusta julkaisutoiminnasta myös Julkaisufoorumi-luokituksen puitteissa. Ulkomaisten kustantajien osalta riittää ainakin toistaiseksi kirjakustantajaluokitus, koska kirjasarjoja on erittäin paljon ja niissä ilmestyy suomalaisten tutkijoiden julkaisuja satunnaisesti. On muistettava, että kirjakustantajaluokitus ei koske artikkeleita tieteellisissä lehdissä tai konferensseissa, joiden tasoluokan määrittää ainoastaan lehti- ja sarjaluettelossa mainitun lehden tai konferenssin saama Julkaisufoorumi-luokitus.

- Käyttöohjeeseen tehtäviä korjauksia/täsmennyksiä:
 - ”Luokituksista ovat päättäneet 23 tieteenaloittaisen arviointipaneelin 210 asiantuntijajäsentä”
 - ”joiden arvioijista ja kirjoittajista yli puolet (1/2) edustaa samaa tutkimusorganisaatiota”
 - ”Muut tunnistetut julkaisukanavat”

Päätökset:

- Päätettiin hyväksyä Julkaisufoorumi-luokituksen uusi käyttöohje liitteen 1 ja yllämainittujen korjausten mukaisesti.

4. Paneelien 17-23 puheenjohtajien 21.11.2012 kokouksen päätökset koskien suomen- ja ruotsinkielisten julkaisukanavien luokittelua tasolle 2

Julkaisufoorumin paneelien 17-23 puheenjohtajat kokoontuivat 21.11.2012 päättämään suomen- ja ruotsinkielisten julkaisukanavien luokittelusta tasolle 2 Julkaisufoorumin ohjausryhmän 23.8.2012 tekemän päätöksen perusteella.

Puheenjohtajat päättivät yksimielisesti, että vuoden 2011 ja kevään 2012 arvioinneissa tasolle 2 luokitellut lehdet ja sarjat pidetään tasolla 2, eikä tasolle 2 lisätä muita suomen- ja ruotsinkielisiä lehtiä tai sarjoja. Myöskään kotimaisia kirjakustantajia ei lisätä tasolle 2. Puheenjohtajien näkemyksen mukaan tieteellisten seurojen julkaisutoimintaa voidaan luokitella täsmällisemmin julkaisusarjojen tasolla, jolloin kirjakustantajaluokitus käytännössä koskee seurojen julkaisemia luokiteltujen sarjojen ulkopuolisia erillis- ja kokoomateoksia. Puheenjohtajat päättivät yksimielisesti, että Suomalaisen kirjallisuuden seuran vuoden 2011 arvioinnissa tasolle 2 tai 1 luokiteltujen julkaisusarjojen tasot pysyvät ennallaan, mutta SKS:n kirjakustantajaluokitus muutetaan tasolle 1. Gaudeamuksen ja Vastapainon kirjakustantajaluokitus pidetään tasolla 2 (kokouksen muistio liitteessä 2).

Tiina Onikki-Rantajääskö on esittänyt, että ohjausryhmä käsittelee puheenjohtajien päätöstä SKS:n kirjakustantajaluokituksen osalta ja on lähettänyt tason 2 luokitusta koskevat perustelut. Myös Suomalaisen kirjallisuuden seuran on lähettänyt Julkaisufoorumille oman vastineensa. Perusteluissa korostetaan, että SKS vertautuu kotimaisista tieteellisistä kirjakustantajista juuri Gaudeamukseen ja Vastapainoon, SKS erottaa tieteelliset

vertaisarvioidut julkaisut muusta julkaisutoiminnasta selvästi julkaisusarjojen tasolla, ja ilmoittaa laadunarviointikäytännöistään läpinäkyvästi verkkosivuilla.

Keskustelu:

- Tasolle 2 luokiteltujen suomen- ja ruotsinkielisten lehtien ja sarjojen osalta Julkaisufoorumi-luokituksen performatiivinen vaikutus voi olla vahva, joten tason 1 luokituksen saaneiden julkaisukanavien tarjonta saattaa kärsiä. Toisaalta osa kotimaisista tieteellisistä julkaisukanavista ei ole saanut tason 1 luokitusta, mikä puolestaan voi tuoda julkaisupainetta myös tason 1 luokituksen saaneille kanaville. Kuten edellisessä kokouksessa todettiin, on tärkeää pyrkiä jatkossa vielä kirkastamaan tason 2 kriteereitä, jotta tason 1 luokituksen saaneiden lehtien ja sarjojen on mahdollista kehittää toimintaansa. On myös seurattava Julkaisufoorumi-luokituksen vaikutusta julkaisutoimintaan esim. yliopistojen julkaisutietojen ja julkaisukanaville tehtävien kyselyjen avulla.
- Kiinnitettiin huomiota tasolle 2 luokiteltujen historian alaan kuuluvien julkaisusarjojen määrään. Todettiin, että joukossa on sekä lehtiä että kirja- ja antologiasarjoja. Juuri ihmistieteiden erikoispiirre on, että tutkitaan kansallisia kysymyksiä ja julkaistaan myös kotimaisilla kielillä. Ulkomailla ei ole Suomen historiaan keskittyviä sarjoja. Kysyttiin täyttääkö paneelin 23 tasolle 1 luokittelu SKS:n Studia Biographica –sarja, jossa ilmestyy suuri määrä tieteellisiksi kokoomateosartikkeleiksi luokiteltuja julkaisuja, tason 1 kriteerit? Päätös kuuluu asiantuntijapaneelille.
- Suomalaisen kirjallisuuden seuran kirjakustantajaluokituksen osalta todettiin, että paneelien 17-23 puheenjohtajat ovat käsitelleet SKS:n kirjakustantajaluokitusta ensisijaisesti luokitusteknisestä näkökulmasta, joka sillä on yksittäisten julkaisujen Julkaisufoorumi-luokituksen määrittäjänä, mutta kirjakustantajaluokituksella on myös yleisempi SKS:n asemaa tieteellisenä kirjakustantajana kuvaava merkitys. SKS:n kirjakustantajaluokituksen muuttaminen pelkästään luokitusteknisen perusteen vuoksi ei ole välttämätöntä, koska kirjakustantajaluokituksen rooli määritellään uudessa Julkaisufoorumi-luokituksen käyttöohjeessa toissijaiseksi suhteessa julkaisusarjoihin. Kirjakustantajaluokitus koskee edelleen lehti- ja sarjaluettelossa mainittujen julkaisusarjojen ulkopuolisia erillis- ja kokoomateoksia, mutta SKS:n tieteellinen julkaisutoiminta voidaan luokitella tasoille 1 ja 2, sekä erottaa ammatti- ja suurelle yleisölle suunnatusta julkaisutoiminnasta esimerkillisen kattavasti julkaisusarjojen tasolla. Ongelma on tosiasiasa suurempi tasolle 2 kirjakustantajina luokiteltujen Gaudeamusin ja Vastapainon kohdalla, jotka eivät erottele tieteellistä ja muuta julkaisutoimintaansa eri julkaisusarjoihin. Olisi toivottavaa, että tieteellisiä erillis- ja kokoomateoksia julkaisevat kotimaiset kirjakustantajat erottaisivat tieteellisen laadunarvioinnin läpikäyvät julkaisut muusta julkaisutoiminnasta täsmällisesti esim. julkaisusarjojen tasolla.
- Jo tason 1 luokituksen tulisi edellyttää, että tieteellisten julkaisujen laadunarviointi on säännöllisesti organisoitua ja käytännöt on selvästi ja läpinäkyvästi kerrottu. Voidaan kysyä, onko SKS:n, Gaudeamusin tai Vastapainon osalta esitetty riittäviä perusteita tason 2 kirjakustantajaluokitukselle, ja onko kansainvälistenkin kirjakustantajien (esim. Oxford tai Cambridge University Press) luokittelu tasolle 2 perustelua? Julkaisufoorumin perusajatus on, että eri tieteenalojen julkaisutoimintaa arvioidaan niiden omista lähtökohdista ohjausryhmän laatimien yleisten linjausten puitteissa, ja yksittäisten julkaisukanavien tasoluokittelun osalta luotetaan ensisijaisesti tieteenaloittaisten asiantuntijapaneelien näkemykseen. Kirjakustantajien luokittelu on ongelmallista, mutta johtavien kansainvälisten kirjakustantajien (esim. mainitut OUP, CUP) tieteellisen julkaisutoiminnan tasoa pidetään ihmistieteissä erittäin korkeana. Suomenkielisen tieteellisen julkaisutoiminnan osalta kirjakustantajista vuoden 2011 arvioinnissa tasolle 2 luokitetut Gaudeamus, SKS ja Vastapaino ovat erityisen tärkeitä ja tasokkaita. Gaudeamus ja Vastapaino eivät ole

esittäneet arviointikäytäntöjään yhtä selvästi kuin SKS, koska tätä ei ole aikaisemmin edellytetty. Sekä kotimaisten että ulkomaisten kirjakustantajien luokitteluun kaivataan jatkossa tarkempia kriteereitä, mihin palataan seuraavassa kokouksessa.

Päätökset:

- Ohjausryhmä tulee vielä tarkistamaan tieteellisten kirjakustantajien luokittelun kriteereitä vuonna 2014 suoritettavaa kaikkien tasoluokitusten uudelleenarviointia varten. Siihen asti kaikki kolme vuoden 2011 arvioinnissa tason 2 kirjakustantajaluokituksen saanutta suomenkielisten tieteellisten kirjojen kustantajaa – Gaudeamus, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Vastapaino – pitävät tason 2 kirjakustantajaluokituksen.
5. Periaatekeskustelu Julkaisuforumista ja sen kritiikistä
- Jatkettiin edellisessä 23.8.2012 järjestetyssä kokouksessa alkanutta keskustelua (http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/ohjausryhma/jufo_or_pk_23082012.pdf) Open access- ja sähköisen julkaisemisen asemasta Julkaisufoorumi-luokituksessa, sekä Julkaisufoorumiluokituksen mahdollisesta väärinkäytöstä.
- Open access- julkaiseminen on tärkeä kysymys, ja avoin saatavuus on muodostunut merkittäväksi kaupallisten kustantajien tieteellisten julkaisutoiminnan hallintaa ja hinnoittelua vastustavaksi liikkeeksi. Julkaisuforumin kaltaisella tasoluokittelulla voi olla vakiintuneita julkaisukanavia suosivia ja siten konservatiivisuutta tuottavia vaikutuksia. Informaatiotutkimuksen piirissä on ennustettu, että tieteelliset lehdet voivat tulevaisuudessa menettää asemaansa tieteellisinä julkaisukanavina. Joillain aloilla on jo tavallista, että tutkimukset tulevat ensin avoimesti saatavaksi sähköiseen arkistoon tallennettuina ennakkojulkaisuuksina (preprints) ja julkaistaan myöhemmin tieteellisissä lehdissä. Voi myös muodostua uusia tieteellisen julkaisemisen muotoja, kuten blogit. Open access -lehtien taso ja arviointikäytännöt ovat hyvin vaihtelevia, joten avoimelle saatavuudelle ei tule antaa erityistä lisäarvoa julkaisukanavien tasoluokittelussa. Julkaisuforumissa avoimesti saatavia ja sähköisessä muodossa julkaistavia julkaisukanavia on luokiteltu, ja voidaan jatkossakin luokitella, samoilla kriteereillä kuin perinteisiä julkaisusarjoja. Julkaisufoorumi-luokituksen kaikilla tasoilla on julkaisusarjoja, jotka julkaisevat kaikki tai osan artikkeleista avoimesti (Golden OA ja hybridit), tai jotka sallivat julkaistujen artikkelien tai julkaistavaksi hyväksytyjen käsikirjoitusten rinnakkaistallentamisen avoimiin julkaisuarkistoihin (Green OA) (vrt. edellisen kokouksen pöytäkirjan liite 4: http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/ohjausryhma/jufo_or_pk_23082012_liite4.pdf).
 - Helsingissä syksyllä 2012 järjestetyn pohjoismaisen bibliometriikkakonferenssin yhteydessä on käynyt ilmi, että Ruotsissa eräät yliopistot ovat ottaneet käyttöön Norjan ja Tanskan Julkaisuforumia vastaavat julkaisukanavien tasoluokitukset. Norjassa ja Tanskassa tehdyt luokitukset eivät välttämättä kata kaikkia ihmistieteiden kannalta tärkeitä ruotsalaisia julkaisukanavia. Tässä suhteessa on parempi, että suomalaisten yliopistojen julkaisutoiminnan arviointiin käytetään juuri suomalaisen tiedeyhteisön laatimaa julkaisukanavien tasoluokitusta. Julkaisuforumin tavoin myös Norjassa ja Tanskassa luokituksen toteuttaneet tahot ovat tiedottaneet hyvistä ja huonoista käyttötavoista, ja varoittaneet mm. luokituksen käytöstä yksittäisten tutkijoiden julkaisutoiminnan arviointiin. Julkaisufoorumi-luokituksen käyttöohjeesta huolimatta on vaara, että luokitusta käytetään ei-toivotuilla tavoilla. Luokituksen ei ole tarkoitus määrätä tutkijoiden julkaisukanavien valintaa, mutta yksi Julkaisuforumin tavoite on nostaa tieteellisen julkaisemisen ambitiotasoa, eli kannustaa tutkijoita julkaisemaan parhaat tutkimuksensa alansa johtavissa kansainvälisissä tai kotimaisissa julkaisukanavissa. Julkaisufoorumi-luokitusta ei tule käyttää esim. tutkijoiden rekrytoinnin perusteena, vaan yksittäisen tutkijan julkaisujen laatua on arvioitava sisällön perusteella. Tämä ei estä, että vertaisarvioijat voivat jatkossakin

kiinnittää huomiota, omaan asiantuntemukseensa perustuen, myös tutkijoiden käyttämiin julkaisukanaviin tai kv-julkaisuihin tieteenalan vaatimusten mukaisesti.

- Ovatko yksittäiset panelistit voineet toimia puolueellisesti, ja miten mahdollisiin virheisiin on mahdollisuus puuttua? Sihteeristö on osallistunut paneelien kokouksiin ja pyrkinyt omalta osaltaan edistämään ohjausryhmän määrittämien arviointiohjeiden noudattamista. Paneelien arvioinnin tueksi tuotettiin vuoden 2011 arviointiin lehtiä ja sarjoja koskevia taustatietoja: vastaavien ulkomaisten paneeliarviointien tulokset (Norja, Tanska, Australia, ERIH), sekä viittausindikaattoreita (JIF, SNIP ja SJR). Paneelit päättivät itse kuinka suuri painoarvo tausta-aineistolle ja niihin perustuvalla julkaisusarjojen pisteytykselle annettiin arviointityössä, tasoluokituksia koskevissa päätöksissä voitiin nojata vahvasti myös panelistien omaan asiantuntemukseen. Paneelit voivat korjata yksittäisiä merkittäviksi toteamiaan virheitä tasoluokituksissa vuosittaisten täydennysarviointien yhteydessä, ja kaikki tasoluokitukset arvioidaan uudelleen kolmen vuoden välein, seuraavan kerran 2014. Julkaisufoorumin ehdotussivulle tullaan lisäämään linkki, jonka kautta on mahdollista tehdä tasomuutosehdotuksia.

6. Muita asioita

Jyrki Ilva esitteli Kansalliskirjaston rakentamaa julkaisuportaalia. Todettiin että avoin saatavuus on tärkeä tavoite ja Vipusen ohella julkaisuportaali lisää yliopistojen OKM:n rahoitusmallia varten ilmoittamien julkaisutietojen läpinäkyvyyttä.

7. Seuraava kokous

Järjestetään seuraava Julkaisufoorumin ohjausryhmän kokous tiistaina 16.4 klo 10-13.

8. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.35.

Ilkka Niiniluoto
Puheenjohtaja

Janne Pölönen
Sihteeri

LIITE 1

JULKAISUFOORUMI-LUOKITUKSEN KÄYTTÖOHJE (luonnos 6.12.2012)

Julkaisufoorumi-luokituksen tavoitteena on kattaa kaikkien tutkimusalojen keskeisimmät tieteelliset julkaisukanavat (taso 1), sekä osoittaa niistä korkeatasoisimmat ja vaikuttavuudeltaan laaja-alaisimmat (tasot 2 ja 3). **Vuonna 2011 valmistunut ja syksyllä 2012 täydennetty luokitus kattaa yli 22 000 julkaisusarjaa sekä n. 1 500 kirjakustantajaa. Luokituksista ovat päättävät 23 tieteenaloittaisen arviointipaneelin 210 asiantuntija-jäsentä. Paneelien asettamisesta ja työn valvonnasta vastaa ohjausryhmä, jossa on TSV:n, UNIFIn, Suomen Akatemian, Suomen yliopistokirjastojen neuvoston, Kansalliskirjaston, CSC:n, OKM:n ja eri tieteenalojen edustajia. Luokitusta ylläpitää Tieteellisten seurain valtuuskunta.**

TASOLUOKITUKSEN KRITERIT

Tieteelliset julkaisukanavat

Julkaisufoorumi-luokituksen voivat saada tutkimustulosten julkaisemiseen erikoistuneet tieteelliset julkaisukanavat, joilla on tieteenalan asiantuntijoista koostuva toimituskunta, ja joissa julkaiseminen edellyttää koko käsikirjoituksen vertaisarviointia. Julkaisukanavalla tarkoitetaan painettuja ja digitaalisia julkaisusarjoja: lehtiä, säännöllisiä konferenssisarjoja, sekä kirjasarjoja, mutta julkaisukanava voi myös olla kirjakustantaja. Tieteellisen julkaisun Julkaisufoorumi-luokan määrittää ensisijaisesti lehti- ja sarjaluettelossa mainittu julkaisusarja. Jos julkaisusarjaa ei ole mainittu, tieteellisten erillis- ja kokoomateosten tasoluokan määrittää kirjakustantajaluettelossa mainittu kirjakustantaja. Tasoluokka koskee aina sekä julkaisukanavan painettua että digitaalista versiota, ja on sama niissä ilmestyville julkaisuille tieteenalasta riippumatta.

Taso 1 (80 % luokitelluista lehdistä ja sarjoista, 90 % luokitelluista kirjakustantajista)

Eri tieteenalojen kotimaiset ja ulkomaiset, suomalaisen tutkimuksen näkökulmasta keskeisimmät **ja tasokaimmat** tieteellisen julkaisukanavan määritelmän täyttävät julkaisukanavat. **Paikallisia kotimaisia julkaisukanavia (esim. yliopistojen ja laitosten omia sarjoja), joiden arvioijista ja kirjoittajista valtaosa (1/2) edustaa samaa tutkimusorganisaatiota, ei voida pääsääntöisesti hyväksyä tasolle 1.** Suomalaisten yliopistojen monografiaväitöskirja vastaa tason 1 erillisteosta ja artikkeliväitöskirja tason 1 alkuperäisartikkelia, vaikka ne olisivat ilmestyneet julkaisukanavissa, joilla ei ole Julkaisufoorumi-luokitusta.

Taso 2 (20 % luokitelluista lehdistä ja sarjoista, 10 % luokitelluista kirjakustantajista)

Eri tieteenalojen johtavat tieteelliset julkaisukanavat, joissa tutkijat eri maista julkaisevat parhainta tutkimustaan. Tasolle 2 on pääsääntöisesti luokiteltu vain kansainvälisiä tieteellisiä julkaisukanavia, joiden toimitus-, kirjoittaja- ja lukijakunta edustaa eri kansallisuksia. Tasolle 2 on kuitenkin luokiteltu myös johtavia suomen- tai ruotsinkielisiä julkaisukanavia, jotka kattavat tieteenalansa suomalaisen yhteiskunnan, kulttuurin tai historian erityispiirteitä käsittelevää tutkimusta mahdollisimman laajasti.

Taso 3 (25 % luokitelluista tason 2 lehdistä ja sarjoista)

Lehdet ja sarjat, jotka ovat vaikuttavuudeltaan tieteenalansa laaja-alaisimpia tason 2 lehtien ja sarjojen joukossa. Tasolle 3 on luokiteltu lehtiä ja sarjoja, joissa julkaistu tutkimus edustaa oman tieteen- tai tutkimusalaansa korkeinta tasoa ja sen (esim. viittausindikaattoreilla mitattu) vaikuttavuus on erittäin suuri. Lehdet kattavat omaa tieteen- tai tutkimusalaansa laajasti, eivätkä rajoitu kapean erikoistematikan käsittelyyn. Kirjoittaja- ja lukijakunta on kansainvälistä ja toimituskunnissa toimivat alan johtavat tutkijat. Julkaisemista näissä lehdissä ja sarjoissa arvostetaan alan kansainvälisessä tutkijayhteisössä erittäin korkealle.

Tunnistetut julkaisukanavat

Julkaisufoorumissa tunnistetut kotimaiset ja ulkomaiset julkaisukanavat, joita paneelit eivät ole hyväksyneet tasolle 1. Tähän ryhmään kuuluu julkaisusarjoja ja kirjakustantajia, jotka eivät täytä tieteellisen julkaisukanavan määritelmää, sekä tieteellisiä julkaisukanavia, jotka ovat Julkaisufoorumin määritelmän mukaan paikallisia, tai joiden tieteellisestä tasosta tai relevanssista paneelit eivät ole vakuuttuneita. Ryhmä sisältää myös aikaisemmin arvioimattomat julkaisukanavat, joita on ehdotettu lisättäväksi luokitukseen seuraavassa täydennysarvioinnissa.

Julkaisufoorumi-luokitus on suunniteltu suurten julkaisumäärien laadun osoittimeksi

Julkaisufoorumi-luokitus perustuu ajatukselle, että suurten julkaisumäärien laatua voidaan arvioida tutkijoiden valitsemien ja saavuttamien julkaisukanavien perusteella. Tasokkaimpien julkaisujen oletetaan pääsääntöisesti valikoituvan korkeamman tasoluokituksen saaneisiin julkaisukanaviin laajan kilpailun ja vaativan vertaisarvioinnin seurauksena. Tieteellisen lehden, sarjan tai kustantajan taso on erittäin karkea laadun osoitin, minkä vuoksi luokitus soveltuu parhaiten makrotason tarkasteluihin koko maan, kokonaisten tutkimusorganisaatioiden (esim. yliopistot tai valtion tutkimuslaitokset) tai tutkimusalojen julkaisutuotannon tasolla. Julkaisufoorumi-luokituksen on tarkoitus toimia yliopistojen koko tieteellisen julkaisutuotannon laadun indikaattorina OKM:n käyttämässä yliopistojen valtiorahoitusmallissa vuodesta 2015 alkaen.

Julkaisufoorumi-luokituksen avulla voidaan seurata tutkimuksen kehitystä

Tutkimusorganisaatioiden sisäisessä käytössä tasoluokitus soveltuu parhaiten tietyn alan tai yksikön julkaisutoiminnan oman kehityksen seurantaan. Tulosten perusteella voidaan esim. informoida tutkimusta arvioivia asiantuntijajaneleita. Tasoluokitusta ei kuitenkaan ole perusteltua soveltaa pitkälle takautuvasti, sillä se heijastaa tiedeyhteisön tämänhetkisiä arvostuksia. Tasoluokitusta käytettäessä on otettava huomioon sekä tason 1 että tasojen 2 ja 3 julkaisut. On suositeltavaa kuulla tutkijoiden näkemyksiä tasoluokituksen soveltuvuudesta tutkimuksen arviointiin eri tieteen- ja tutkimusaloilla. Tasoluokitusta ei tule käyttää mekaanisesti tutkimuksen arvioinnissa ja ohjauksessa, ja tutkijoiden vapauteen kuuluu valita tutkimukseen tarkoituksenmukaisimmat julkaisukanavat.

Julkaisufoorumi-luokitus ei sovellu tieteenalojen väliseen vertailuun

Julkaisufoorumi-luokitus on tieteenalariippuvainen laadun osoitin. Julkaisukäytäntöjen eroista johtuen kaikilla tieteen- ja tutkimusaloilla ei tuoteta yhtä suurta määrää tason 2 ja 3 artikkeleita ja kirjoja. Tutkijoiden julkaisuprofiilia määrittää mm. aineistojen ja ongelmien yleismaailmallinen tai paikallinen luonne. Monilla luonnon-, lääke- ja teknisten tieteiden aloilla julkaisutoiminta keskittyy samoihin tutkimusyhteisön sisällä laajaa arvostusta nauttiviin julkaisuvolyymiltään suuriin kansainvälisiin lehtiin. Yhteiskunta- ja humanistisissa tieteissä myös tiettyyn kulttuuriseen ja historialliseen tilanteeseen kiinnittyvillä tutkimusongelmilla on tärkeä merkitys. Näillä aloilla julkaisutoiminta hajautuu suhteellisen pieniin kansainvälisiin ja kansallisiin lehtiin, tärkeä osa tutkimusta julkaistaan kokooma- ja erillisteoksissa, ja yhteisjulkaiseminen ei ole yhtä yleistä kuin luonnon-, lääke- ja teknisissä tieteissä. Julkaisukäytännöissä on eroja myös tieteenalojen sisällä.

Julkaisufoorumi-luokitus ei sovellu yksittäisten tutkijoiden arviointiin

Julkaisufoorumin tasoluokat ennustavat suurten julkaisumäärien keskimääräistä laatua ja vaikuttavuutta, mutta ovat liian summittainen väline yksittäisten julkaisujen tai tutkijoiden arviointiin. Tasoluokitus kertoo julkaisun läpäisemän kilpailun ja vertaisarvioinnin tasosta, mutta tason 1 julkaisukanavissa ilmestyy yksittäisiä keskitasoa laadukkaampia ja vaikuttavampia julkaisuja, ja tason 2 ja 3 julkaisukanavissa ilmestyy myös keskitasoa heikompia ja ilman viittauksia jääviä julkaisuja. Tasoluokitus ei missään tapauksessa voi korvata julkaisujen sisältöön perustuvaa vertaisarviointia yksittäisten tutkijoiden tai tutkimusryhmien arvioinnissa.

Julkaisufoorumi-luokitus on päivittyvä järjestelmä

Arviointipaneelit päivittävät tasoluokitukset kolmen vuoden välein, seuraavan kerran vuonna 2014. **Muina vuosina järjestettävissä täydennysarvioinneissa paneelit voivat hyväksyä aikaisemmin luokitettomia tieteellisiä julkaisusarjoja ja kirjakustantajia tasolle 1. Julkaisufoorumin verkkosivuilla voi ehdottaa luokitukseen lisättäväksi julkaisukanavia, joita ei ole vielä arvioitu, sekä tehdä tasoluokituksia koskevia ehdotuksia.**

LISÄTIETOJA

Janne Pölönen, suunnittelija (puh. 044 346 9492; janne.polonen@tsv.fi tai julkaisufoorumi@tsv.fi)

Julkaisufoorumin verkkosivut: www.tsv.fi/julkaisufoorumi

Julkaisufoorumi Facebookissa: <http://fi-fi.facebook.com/pages/Julkaisufoorumi/339468932747959>

Hakusivu: www.tsv.fi/julkaisufoorumi/haku.php Ehdotussivu: www.tsv.fi/julkaisufoorumi/ehdota.php

LIITE 2

PANEELIEN 17-23 PUHEENJOHTAJAKOKOUKSEN MUISTIO

Aika: keskiviikko 21.11.2012 klo 10-13

Paikka: Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, Helsinki, sali 401

Läsnä:

Elianne Riska (paneelin 17 puheenjohtaja)
Jarkko Hautamäki (paneelin 18 puheenjohtaja)
Carsten Anckar (paneelin 19 puheenjohtaja)
Sami Pihlström (paneelin 20 puheenjohtaja)
Terttu Nevalainen (paneelin 21 puheenjohtaja)
Pekka Korvenmaa (paneelin 22 puheenjohtaja)
Pirjo Markkola (paneelin 23 puheenjohtaja)
Aura Korppi-Tommola (toiminnanjohtaja, TSV)
Janne Pölönen (suunnittelija, TSV)
Reija Lång (projektisihteeri, TSV)

1. Puheenjohtajan valinta

Valittiin kokouksen puheenjohtajaksi Aura Korppi-Tommola

2. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 10.15

3. Ilmoitusasiat

Suunnittelija esitteli Julkaisufoorumin ohjausryhmän 23.8.2012 kokouksessaan käymän keskustelun ja päätöksen koskien suomen- ja ruotsinkielisten julkaisukanavien luokittelua tasolle 2:

”Ohjausryhmä päätti, että Julkaisufoorumissa on pyrittävä ihmistieteiden paneelien väliseen konsensusratkaisuun tasolle 2 luokiteltavista johtavista suomen- ja ruotsinkielisistä julkaisukanavista. Näiden osalta arviointimenettelyä muutetaan siten, että tasoluokituksista päätetään ko. paneelien puheenjohtajien yhteisessä kokouksessa. Syksyn 2012 aikana järjestetään suomen- ja ruotsinkielisiä lehtiä ja sarjoja tasolle 2 luokitelleiden paneelien puheenjohtajien kokous, jossa ratkaistaan sekä ristiriitaisten että tasolle 2 ehdotettujen suomen- ja ruotsinkielisten julkaisukanavien tasoluokitus.”

- Käydyssä keskustelussa todettiin, että ohjausryhmän päätöksen perusteella paneelien 17-23 puheenjohtajat voivat sekä laskea tasolle 2 luokiteltujen, että nostaa tasolle 1 luokiteltujen suomen- ja ruotsinkielisten julkaisukanavien tasoluokituksia sillä edellytyksellä, että pääsevät tasomuutoksista konsensusratkaisuun.

4. Suomen- ja ruotsinkielisten julkaisukanavien luokittelu tasolle 2

a. Keväällä 2012 täydentyneen tasoluokituksen arviointi

Vuonna 2011 valmistuneessa luokituksessa oli tasolla 2 viisi suomenkielistä lehteä/sarjaa ja kolme kirjakustantajaa (merkitty alla olevaan listaan kurstiivilla). Kevään 2012 aikana paneelit 17-23 lisäsivät Julkaisufoorumi-hankkeen ohjausryhmän 3.2 tekemän päätöksen

perusteella tasolle 2 yhteensä 18 kotimaista suomenkielistä ja 2 ruotsinkielistä lehteä ja sarjaa. Tasolla 2 on kaikkiaan 25 suomen- tai ruotsinkielistä lehteä ja sarjaa, sekä 3 kirjakustantajaa:

Lehdet ja sarjat:

Ajatus: Suomen Filosofisen yhdistyksen vuosikirja (paneeli 20)

Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti Avain (paneeli 22)

Elore (paneeli 23)

Folkmålstudier (paneeli 21)

Hallinnontutkimus (paneeli 19)

Historiallinen aikakauskirja (paneeli 23)

Historiallinen arkisto (paneeli 23)

Historiallisia tutkimuksia (paneeli 23)

Historisk Tidskrift för Finland (paneeli 23)

Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja (paneeli 18)

Kulttuurintutkimus (paneeli 23)

Lakimies (paneeli 19)

Naistutkimus (paneeli 23)

Näyttämö & tutkimus (paneeli 22)

Oikeus (paneeli 19)

Politiikka (paneeli 19)

Psykologia (paneeli 18)

Sananjalka (paneeli 21)

Sosiologia (paneeli 17)

Suomalaisuuden kirjallisuuden seuran toimituksia tiede (paneeli 21)

Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja (paneeli 22)

Taidehistoriallisia tutkimuksia (paneeli 22)

Teologinen aikakauskirja (paneeli 20)

Virittäjä (paneeli 21)

Yhteiskuntapolitiikka (paneeli 17)

Kirjakustantajat:

Gaudeamus (paneeli 23)

Suomalaisen kirjallisuuden seura (paneeli 23)

Vastapaino (paneeli 23)

- Puheenjohtajat esittelivät paneeliensa lähtökohtia luokitteluun, ja käytiin kriittinen keskustelu keväällä 2012 täydentyneestä suomen- ja ruotsinkielisten julkaisukanavien luokittelusta tasolle 2. Osa paneeleista näki luokittelun ongelmalliseksi, koska tasolla 1 on korkeatasoisia kansainvälisiä lehtiä, sarjoja ja kirjakustantajia. Toisaalta luokittelu nähtiin suomen- ja ruotsinkielistä korkeatasoista tieteellistä julkaisemista tukevana tiedepoliittisena korjausliikkeenä, joten oli perusteltua nostaa johtavia laaja-alaisimpia kansallisia lehtiä ja sarjoja tasolle 2.
- Tasolle 2 luokiteltujen lehtien ja sarjojen luokitus todettiin kaikkien paneelien näkökulmasta hyväksyttäväksi.
- Hyväksyttiin yksimielisesti Gaudeamuksen ja Vastapainon luokittelun kirjakustantajina tasolle 2. Sen sijaan tieteellisten seurojen julkaisuutoiminta voidaan luokitella täsmällisimmin julkaisusarjojen tasolla, jolloin kirjakustantajaluokitus koskee käytännössä

seurojen julkaisemia luokitettujen sarjojen ulkopuolisia erillis- ja kokoomateoksia. Tästä syystä puheenjohtajat päättivät yksimielisesti, että Suomalaisen kirjallisuuden seuran vuoden 2011 arvioinnissa tasoille 2 tai 1 luokiteltujen julkaisusarjojen tasot pysyvät ennallaan (luettelo alla), mutta SKS:n kirjakustantajaluokitus muutetaan tasolle 1.

- Historiallinen arkisto (taso 2)
- Historiallisia Tutkimuksia (taso 2)
- Kalevalaseuran Vuosikirja (taso 1)
- Studia Fennica (taso 2) =
 - o Studia Fennica: Anthropologica
 - o Studia Fennica: Ethnologica
 - o Studia Fennica: Folkloristica
 - o Studia Fennica: Historica
 - o Studia Fennica: Linguistica
 - o Studia Fennica: Litteraria
- Studia Historica (taso 2)
- Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia tiede (taso 2)
- Suomi (taso 1)
- Tietolipas (taso 1)

Muutos on ensisijaisesti luokitustekninen, mutta sen tarkoitus on myös asettaa Suomalaisen kirjallisuuden seura kirjakustantajaluokituksen osalta samaan asemaan muiden seurojen kanssa (esim. Suomalais-Ugrilainen seura ja Svenska litteratursällskapet i Finland, jotka ovat myös tasolla 1).

- b. Tasolle 2 esitettyjen suomen- ja ruotsinkielisten julkaisukanavien käsittely
- Kevään 2012 arvioinnin yhteydessä paneelit 17 ja 23 päätyivät Idäntutkimus-lehden osalta ristiriitaiseen tasoluokitukseen, minkä lisäksi TSV:lle/Julkaisufoorumille on tehty suomen- ja ruotsinkielisten lehtien, sarjojen ja kirjakustantajien osalta kevään arvioinnin tulosten julkistamisen jälkeen luokituksen nostoa tasolle 2 koskevia esityksiä. Tasolle 2 on esitetty nostettavaksi kaikkiaan 6 suomen- ja ruotsinkielistä lehteä/sarjaa ja 2 kirjakustantajaa:

Lehdet ja sarjat:

Idäntutkimus

Janus: sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti

Nuorisotutkimus

Maantieteellinen aikakauskirja Terra

Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland

Tiede & Edistys

Kirjakustantajat:

Suomalais-Ugrilainen seura

Svenska litteratursällskapet i Finland

- Käytiin keskustelu tasolle 2 esitetyistä suomen- ja ruotsinkielisistä lehdistä, sarjoista ja kirjakustantajista. Todettiin, että tasolle 1 luokitelluilla suomen- ja ruotsinkielisillä julkaisukanavilla on erittäin tärkeä merkitys oman alansa tutkimuksen kansallisina julkaisukanavina. Kaikki korkeatasoisimmat ovat myös olleet paneelien harkinnassa vakavasti otettavina ehdokkaina tasolle 2 jo kevään 2012 arvioinnissa. Kevään 2012 arvioinnin myötä täydentynyt suomen- ja ruotsinkielisten julkaisukanavien luokitus tasolle

2 huomioi erittäin kattavasti eri alojen suomalaisen yhteiskunnan tai suomen- ja ruotsinkielisen kulttuurin piiriin kontekstualisoituvaa tutkimusta.

- Kaikkien tasolle 2 esitettyjen lehtien, sarjojen ja kirjakustantajien osalta päätettiin yksimielisesti, että tehdyt esitykset eivät anna aihetta tasoluokituksen nostoon.
- Julkaisufoorumissa luokiteltujen julkaisukanavien tasoluokituksia voidaan harkita uudelleen vuoden 2014 arvioinnin yhteydessä.

5. Muut asiat

- Päätettiin, että Työterveyslaitokselta ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta tulisi poistaa tason 1 kirjakustantajaluokitus, ja noteerata niiden tärkein tieteellinen julkaisutoiminta yksittäisten julkaisusarjojen tasolla.
- Keskusteltiin uusien, vasta 1-4 vuotta toimineiden, julkaisukanavien asemasta luokituksesta. Jos paneeli ei halua hyväksyä vielä tasolle 1 uusia mutta hyvinkin lupaavia lehtiä, joiden tasoa halutaan tarkastella uudelleen julkaisutoiminnan vakiinnuttua, nämä jäävät samaan joukkoon julkaisukanavien kanssa, joita ei ole hyväksytty tasolle 1 sen vuoksi, että ne eivät täytä tieteellisen julkaisukanavan kriteereitä. Kannatettiin ajatusta, että jo vuoden 2013 täydennysarvioinnissa voitaisiin niiden lehtien ja sarjojen joukosta, joita ei ole hyväksytty tasolle 1, merkitä uudet lehdet omaksi kategoriakseen.
- Niiden julkaisukanavien luokkaa, joita ei hyväksytä tasolle 1, ei tule nimittää 0-luokaksi tai merkitä Julkaisufoorumin julkaisukanavaluetteloihin numerolla 0, koska tämä antaa väärän vaikutelman. Kannatettiin ajatusta, että arvioidut mutta ilman tasoluokitusta jäävät julkaisukanavat merkitään väliviivalla (" -"), kuten Norjassa. On myös tärkeää selittää kaikki eri perusteet, joiden vuoksi julkaisukanavat voivat jäädä ilman tasoluokitusta.
- Käytiin keskustelu Julkaisufoorumi-luokituksen mahdollisesta väärinkäytöstä yksittäisen tutkijan arviointiin. Puheenjohtajien tiedossa ei ollut tapauksia, joissa esim. professorien rekrytointia olisi perusteltu Julkaisufoorumi-luokituksella – sen sijaan hakijat saattavat ilmoittaa julkaisukanavana käyttämiensä lehtien impaktilukuja.

6. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen 13.35.